

ASPECTE ALE ONIMIZĂRII ȘI TRANSONIMIZĂRII ÎN TOPONIMIA MAJORĂ DE PE BLAHNIȚA MEHEDINȚIULUI

de

Diana-Loredana ARBĂNAȘI

Procesul trecerii apelativelor în categoria numelor proprii, toponime și antroponime, este cunoscut în onomastică sub numele de *onimizare*¹. Trecerea unui antroponim în clasa toponimelor (exemplu: antrop. *Dăncéu* > top. *Dăncéu* „sat pe Blahnița”) sau a unui toponim în clasa antroponimelor (top. *Bálta* > antrop. *Báltă*, top. *Crívina* > antrop. *Crívină* etc.) se numește transonimizare. Atât apelativele, cât și onimele dispun de mijloace de derivare și compunere proprii, fiecare reprezentând sisteme lexicale diferite². Spre exemplu, toponimele *Izvorál*, *Nisipoása* și *Pietriș* au la bază apelativele *izvorál*, *nisipoásă* și *pietriș*, derivarea cuvintelor *izvór*, *nisíp* și *piatră* cu sufixele *-ál* (< *-el*), *-oasă* și *-iș* făcându-se la nivelul numelor comune; satul format pe moșia lui *Burilă* s-a numit *Buríla* (< antrop. *Burilă* + suf. toponimic *-a*, cel care face acordul cu termenul determinat, *moșia*), satul format mai târziu, în apropiere, s-a numit *Burilúța*, derivarea făcându-se la nivelul toponimiei; la același nivel, a avut loc derivarea cu sufixul toponimic *-uleț* de la *Vânj* „localitate la izvoarele Blahniței”, la *Vânjulét* „sat în apropierea Vânjului”.

O altă categorie de derivare o constituie cea care trece onimele în clasa apelativelor, urmând ca aceste apelative să devină onime. Este vorba

¹ A. B. Superanskaja, B. E. Staltmane, N. B. Podolskaja, A. H. Sultanov, *Teorija i metodika onomastičeskikh issledovanij*, Moscova, 1986, p. 31-50.

² Cf. Gheorghe Bolocan, *Derivarea toponimică și etimologia*, în „Analele Olteniei. Serie nouă”, București, 1981, p. 257-264; idem, *Introducere* la DTRO I, Craiova, 1993, p. 45-49; Vasile Frățilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor*, în idem, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Excelsior Art, 2002, p. 186-192; Teodor Oancă, *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 1996, p. 126-131.

de *numele de grup*³. Numele de grup poate avea origine: 1) **apelativică** (*adunați* „cei aduși, cei veniți” > top. *Adunați* „sat”; *atârnați* „cei așezați ulterior în apropierea altei așezări” > top. *Atârnați* „sat”); 2) **toponimică**: *cioroboréni* (deviere fonetică de la *cerobăréni* „cei veniți de la Cérov Bára «Balta Cerului», fostul sat Céru, actual *Devesel*”) > top. *Cioroboréni*; 3) **antroponimică**: *babînți* „ai lu Baba” > top. *Babînți* „fost sat, acum – seliște”; *bolboșáni* „ai lui Bolbóșa” > top. *Bolboșáni* „fost sat”; *broscári* „ai lui Broască sau ai lui Broscaru” > top. *Broscári*, „până nu de mult numele actualului sat Livezile, locul de unde izvorăște unul din brațele Blahniței”; *hotăráni* „ai lui Hotăranu” > top. *Hotăráni* „actualul nume al fostului sat *Báhna*, așezat pe un alt braț al Blahniței”; *miléni* „ai lui Mila, Milea, Milo sau Milu” > top. *Miléni* „sat dunărean”; *țigănáși* „ai lui Țigănáșu sau ai lui Țigănéle, nume frecvent în toată zona” > top. *Țigănáși* „sat pe marginea Dunării”.

După schema *toponim* → *apelativ* → *antroponim*, întâlnim multe nume de persoană răspândite în zonă, dar și în restul țării: antrop. *Bálteánu* < apelativul *bálteánu* „cel venit, cel originar din Bálta”; antrop. *Broscăreánu* < ap. *broscăreánu* < top. *Broscári* + suf. antroponimic *-eanu*; antrop. *Cioroboreánu* < apelativul *cioroboreánu* < top. *Cioroboréni* + *-u*, sufix antroponimic; antrop. *Coziánu* < ap. *coziánu* „cel provenit din Cozia”; antrop. *Crivineánu* < ap. *crivineánu* < top. *Crívina* + suf. antroponimic *-eanu*; antrop. *Dunăreánu* < ap. *dunăreánu* „cel venit de la Dunăre”; antrop. *Flămânzeánu* < ap. *flămânzeánu* „cel venit, originar din satul Flămânda”; antrop. *Gogoșánu* < ap. *gogoșánu* „originar din satul Gogóși”; antrop. *Izvoránu* < ap. *izvoránu* „originar din satul Izvoare”; antrop. *Livezeánu* < *livezeánu* „cel din Livezi, Livezile” și după aceeași schemă avem antroponime precum: *Nisipeánu*, *Oreviceánu*, *Ostroveánu*, *Pătuleánu*, *Poienáru*, *Poroineánu*, *Pristoleánu*, *Rogoveánu*, *Tismăneánu* (dar și *Tismánáru*), *Țigănășánu* sau *Vánjánu* etc.

În procesul onimizării, pe cursul Blahniței mehedintene, se detașează toponimele provenite din apelative⁴: ap. *báhnă* > top. *Báhna*; ap.

³ Gh. Bolocan, *Categoria nume de grup în toponimie*, în LR, XXV (1976), nr. 1, p. 89-98; idem, *Formarea numelor de grup în Oltenia*, în SCL, XXXIII (1982), nr. 2, p. 133-163; idem, *Introducere la DTRO I*, Craiova, 1993, p. 27-44; idem, *Introducere la DTRO II*, Craiova, 1995, p. 6-23; Teodor Oancă, *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, p. 120-124; Ion Toma, *Etimologia de grup în toponimie*, în LR, XXIV (1975), nr. 3, p. 187-196.

⁴ Apelativele cu un mare impact toponimic sunt îndeosebi entopicele. În acest sens, a se vedea: Gh. Bolocan, *Dicționarul entopic al limbii române*, în SCL, XXVI (1975), nr. 5, p. 467-472; T. Porucic, *Lexiconul termenilor entopici din limba română*, Chișinău, 1931. Diversitatea apelativelor cu impact toponimic este evidențiată în mai multe lucrări de specialitate, între care remarcăm: Vasile Frățilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor*, loc. cit., p. 173-183; Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei,

báltă > top. *Bálta*; *cer* („specie de stejar”) > top. *Céru*, *chilie* > *Chília*, *crivină* > *Crívina*, *izvoáre* > *Izvoáre*, *izvorál* > *Izvorál(u)*; *izvór* > *Izvóru* (*Frumós*); *livézi* > *Livézi*; *vále nisipoásă* > prin conversie, *Nisipoása*; *óstrov* > *Óstrovu* (*Córbului*), *Óstrovu Inferiór* (denumire dată de Schwantz, în harta de la 1722, pentru actualul *Óstrovu Máre*), *Óstrovu (Máre)*, *Óstrovu Superiór* (denumire dată în harta sa de cartograful austriac Schwantz pentru *Ostrovu Córbului*), *pátúle* „locul unde se aflau pătulele boierești” > *Pátule*; *pietriș* > *Pietriș*; *poiánă* > *Poiána* (*Ciorii*, ~ *Grúii*), *pristól* „masă din mijlocul altarului unei biserici, pe care se țin obiectele necesare oficiului liturgic; *p. gener. altar*” > *Pristól* (*Prístol*), *vále* > *Válea (Hóțului)*, aceeași cu *Valea (Izvóruului)*.

În procesul transonimizării (toponime cu origine antroponimică), la nivelul macrotoponimiei din valea Blahniței (este vorba de oiconimia fostei plase *Bláhnița*), întâlnim localități care au la bază un nume de persoană: top. *Bucura* < antrop. *Bucur*, + suf. top. *-a* sau din antrop. feminin *Bucura*; top. *Buríla* < antrop. *Burilă*; *Córbu* < antrop. *Corbu*; top. *Dăncéu* < antrop. *Dăncéu*; top. *Devesel* < antrop. *Devesel*; top. *Flămánda* < antrop. *Flămándu* + suf. toponimic *-a* (care face acordul de gen cu termenul determinat „moșia”); *Jiána* < antrop. *Jiánu* + suf. toponimic *-a*); top. *Gruia* < antrop. *Gruia*; top. *Scăpău* < antrop. *Scăpău*; top. *Vrancea* < antrop. *Vrancea*.

Din analiza de mai sus se desprind următoarele:

1. Antroponimele și toponimele din arealul cercetat provin din apelative simple, primare.

2. Apelativele derivate se onimizează, ca și cele primare.

3. De regulă, derivarea se face în interiorul fiecărei clase, excepție făcând numele de grup, apelativ de origine onimică – ce, la rândul lui, se onimizează.

4. Cele două clase onimice pot trece una în cealaltă: toponim > antroponim, antroponim > toponim, prin transonimizare.

Privind toponimizarea apelativelor, literatura de specialitate stabilește trei faze distincte:

a) *Faza pretoponimică*: apelativul, viitor toponim, este cunoscut în zonă cu sensul de bază: *Dúnele Jienárilor* „ridicături de nisip făcute de vânt pe un teren gol”; *Bălțile Gogoșénilor* „teren cu multe bălți”; *Deálu cu Vii* „deal plantat cu vii”, în toate localitățile de pe cursul superior al Blahniței etc.

1963; Dumitru Loșonți, *Toponime românești care descriu forme de relief*, Cluj, Ed. Clusium, 2000; Teodor Oancă, *op. cit.*, p. 88-116, 132-142.

b) *Faza toponimică*. Apelativul capătă caracteristici prin utilizarea sa atât ca termen comun, cât și ca toponim. Acum predomină aspectul de individualizare a apelativului, chiar dacă trăsăturile sale fizice sunt cunoscute: *Irúga* „nume purtat de râul Blahnița la Balta Verde”; *Cazárma* „fântână între Livezile și Rógova”, *Gríndu lu Drúgă* „dună de nisip între Jiana Veche și Balta Verde”; *Crúcea Trăznită* „reper în Batoți”; *Lúnca Vánjului* „pădure între Vánju Mare și Rogova” etc.

c) *Faza posttoponimică*. Apelativul își pierde legătura etimologică, vorbitorii nu mai pot face legături logice între sensul numelui propriu și ceea ce denumește acesta. Fenomenul se întâlnește mai ales în toponimia majoră, în special la numele de localități. Cei ce nu cunosc istoricul unor localități, nu-și pot imagina ce pot denumi toponime precum: *Atárnáti*, *Broscári*, *Chilía*, *Córbu*, *Corlățél*, *Flámánda*, *Gogóșu*, *Jiána*, *Pristól*, *Securicea*, *Șopârlíța*, *Tismána*, *Țigánáși*, *Vánjulét* etc. Evidente sunt pentru faza posttoponimică denumirile slave: *Batóți*, *Bistrét*, *Bístrița*, *Bláhnița*, *Călmátrágu*, *Clúciu*, *Gútnița*, *Hinóva*, *Mostíște*, *Orévița*, *Poróina*, *Rógova*, *Smárdeșteu* etc.

Toponimele compuse⁵ din zonă sunt construite după scheme precum:

1) toponim + determinant adjectival: **Bálta Vêrde**, **Búcura Bătrână**, **Buríla Máre**, **Buríla Mícă**, **Dúnărea Mícă**, **Izvóru Frumós**, **Orévița Máre**, **Orévița Mícă**, **Óstrovu Máre**, **Vánju Máre**.

2) toponim în nominativ + toponim în genitiv, marcând posesia sau apartenența: **Izvóru Anéștilor**, **Óstrovu Córbului**, **Poiána Cíorii**, **Poiána Grúii**, **Válea Hóțului**, **Válea Izvóruului**.

Relațiile dintre apelative, antroponime și toponime la nivelul toponimiei minore din Valea Blahniței sunt mult mai complexe și vor sta în atenția noastră într-o viitoare analiză.

În concluzie, se poate afirma că procesul formării oiconimelor de pe *Blahnița* mehedințeană se circumscrie sistemului toponimic românesc atât structural, cât și tipologic.

Abrevieri :

antrop. = antroponim; ap. = apelativ; top. = toponim.

⁵ Pentru complexitatea abordării toponimelor compuse, a se vedea Gheorghe Bolocan, *Toponime compuse: substantiv + de + substantiv*, în LR, XXVI (1977), nr. 5, p. 533-539; idem, *Nume de locuri compuse*, în SCL, XXVII (1977), nr. 6, p. 621-629; idem, *Toponime compuse: modele cu prepoziții*, în LR, XXVII (1978), nr. 1, p. 91-96; idem, *Introducere la DTRO I*, p. 11-16; Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Prefață la Dicționarul toponimic al Banatului (A-B)*, Timișoara, 1984, p. II-III; Vasile Frățilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor*, loc. cit., p. 193-204; Iorgu Iordan, op. cit.; T. Oancă, op. cit., p. 106-206.

**ASPECTS DE L'ONIMISATION ET DE LA TRANSONIMISATION DANS
LA TOPONYMIE
MAJEURE DE BLAHNIȚA DU DÉPARTEMENT DE MEHEDIȚI
(Résumé)**

L'onimisation et la transonimisation représentent de modalités linguistiques de formation des toponymes et des anthroponymes. De la diversité des exemples toponymiques analysés résulte que le processus de la formation des oïquonymes de Blahnița de Mehedinți se circonscrit dans le système toponymique roumain autant structural que typologique.